

COOPERATIVE LEARNING
– A PATH TO LEARNING TOGETHER, LIVING AND WORKING TOGETHER! –

prof. Florentina UNGUREANU
inspector școlar,
Inspectoratul Școlar Județean Neamț

Uniunea Europeană și piața sa de muncă oferă o nouă „libertate” – libera circulație a forței de muncă, conducând la o accentuare a fenomenului de imigrare a persoanelor, atât în interiorul spațiului european, cât și către acesta. Una din consecințele acestui fenomen asupra sistemului educațional, întâlnită în special în țările vestice, este problema educației copiilor proveniți din familii de migranți. Concluziile Consiliului European cu privire la rolul educației în acest context, identifică ca aspectele cheie faptul că „Diversitatea culturală din societățile noastre ar trebui să fie salutăată ca sursă de vitalitate și de îmbogățire. Promovarea educației interculturale, respectând identitatea țării-gazdă, schimbul de cunoștințe și aprofundarea înțelegerii reciproce a culturii celuilalt, precum și construirea respectului și combaterea prejudecăților vor aduce tuturor beneficii pe termen lung.”

Participarea la activitatea de mobilitate cu tema *Diverse society – Diverse Classrooms. Student diversity benefiting social diversity. Living together, learning together, working together*, în Borgarnes – Islanda, în cadrul proiectului TRUE – *Tolerance, rights and unity in education*, mi-a oferit oportunitatea de a explora modalitățile de abordare a aspectelor educației în contextul diversității interculturale a colectivelor de elevi, de a face educația mai accesibilă prin eliminarea barierelor din cadrul sistemelor școlare.

Una din multe soluții identificate pe parcursul activității de formare – învățarea prin cooperare este o metodă de instruire în care elevii lucrează în grupuri mici pentru a atinge un obiectiv comun de învățare sub îndrumarea profesorului.

Strategiile de învățare prin cooperare oferă elevilor posibilitatea de a învăța descoperind sau aplicând cunoștințe într-un mediu asemănător celui pe care îl vor utiliza în viața lor profesională.

Profesorii au șansa de a dezvolta competențele științifice și de comunicare, abilitățile de utilizare a tehnologiilor de către elevii lor, necesare pentru succesul elevilor în viață și în muncă.

Strategiile pot fi utilizate atât în perechi, cât și în grupuri și sunt concepute pentru a îndeplini toate principiile PIES: interdependență pozitivă, responsabilitate individuală, participare egală și interacțiune simultană.

Strategiile de învățare prin cooperare sunt structuri fără conținut care pot fi reutilizate în diferite contexte școlare și am avut șansa de a le aplica practic într-un grup multicultural, cu 20 de colegi provenind din cinci țări europene – Franța, Germania, Italia, România și Spania, grup eterogen din punct de vedere al competențelor lingvistice specifice limbii engleze.

Am început prin a răspunde unor provocări de tipul:

➤ ***Învățarea prin cooperare pregătește elevii pentru a-și lua locul într-o societate democratică?***

Munca în grup nu este întotdeauna cooperativă – munca în grup le permite unor elevi să facă cea mai mare parte sau toată munca în timp ce alții fac munca minimă sau deloc.

Potrivit lui Kagan (1999), activitățile de învățare prin cooperare includ patru elemente denumite PIES: interdependență pozitivă, responsabilitate individuală, participare egală și simultană interacțiune.

Interdependența pozitivă înseamnă o condiție „câștig-câștig” în care succesul unui elev este legat de succesul celorlalți în clasă într-un mod pozitiv, elevii au nevoie unii de alții pentru a reuși. Câștigul pentru un elev este un câștig pentru alții. În acest tip de relație, elevii țin unii la alții și se ajută unul pe altul pentru ca toți să învețe. Eșecul unui membru nu este doar un eșec individual, ci un eșec de grup, dacă grupul nu a sprijinit în mod adecvat acel membru, iar un succes individual poate fi un succes de grup dacă grupul a ajutat fiecare membru al echipei să reușească.

Responsabilitatea individuală se concentrează pe responsabilitatea personală pentru realizare, participare și ascultare. Utilizarea punctelor de echipă bazate pe participarea individuală, rolurile și rapoartele individuale sunt exemple de modalități de a menține fiecare student responsabil pentru contribuția sa.

Participarea egală înseamnă că toți elevii primesc aceleași șanse și stimulente de a fi implicați în clasă. Dacă utilizați o proiectare atentă a sarcinii (de exemplu, sarcina are roluri de dimensiuni egale și de statut egal pentru toți participanții la activități, recompense și proceduri de responsabilitate pentru a încuraja participarea egală).

Interacțiunea simultană înseamnă că toți elevii sunt implicați activ în același timp în timpul orei. Un exemplu ar fi 15 perechi de elevi într-o clasă de 30 de persoane care vorbesc/ ascultă simultan, spre deosebire de un elev din 30 care răspunde la întrebarea unui profesor, în timp ce toți ceilalți ascultă sau nu participă.

➤ ***Învățarea prin cooperare vizează doar competențele sociale sau și rezultatele școlare?***

Numeroase studii efectuate asupra învățării prin cooperare începând cu anii 1960 depășesc pe cele efectuate pe orice alte metode de instruire din

istoria educațională a SUA. Johnson și Johnson (1989) au documentat peste 800 de studii care au fost efectuate pe învățarea prin cooperare. Meta-analize și recenzii ale acestor studii indică faptul că situațiile de învățare prin cooperare, spre deosebire de învățarea individualistă și situațiile de învățare competitivă, duc la rezultate mai bune ale elevilor, crescând stima de sine a acestora și îmbunătățindu-se relațiile între aceștia. După un secol de cercetări asupra învățării prin cooperare, se pare că această metodă îmbunătățește învățarea elevilor în anumite condiții.

Meta-analiza Johnsons privind performanța elevilor a arătat că mai mult de 50% din constatările au fost semnificative statistic în favoarea învățării prin cooperare și doar 10% a favorizat învățarea individualistă sau competitivă. Cercetătorii au ajuns la concluzia că performanța și productivitatea sunt mai mari atunci când elevii învață în mod cooperant decât atunci când concurează sau lucrează singuri. De asemenea, s-a constatat că rezultatele pozitive apar cel mai probabil în condițiile de interdependență pozitivă iar responsabilitatea individuală este asigurată. (Johnson & Johnson, 1989)

Slavin (1991) a folosit o formă de „sinteză a celor mai bune dovezi” pentru a revizui 68 de studii care au examinat efectele de realizare ale învățării prin cooperare atunci când sunt utilizate cu mici grupuri de elevi. Din cele 68 de comparații, 49 au fost pozitive (72%), favorizând metodele de învățare prin cooperare, în timp ce doar 8 (12%) au favorizat grupuri de control. S-au găsit variații în efectele de realizare între diferite tipuri de metode de învățare prin cooperare.

➤ ***Cum gestionăm timpul pentru a parcurge întreaga materie și a aloca timp pentru discuții cu elevii, team building etc.?***

Dacă vrem să acoperim cât mai multă materie, trebuie să stăm în fața clasei noastre, să vorbim repede, și nu permiteți întreruperi, întrebări sau discuții ale elevilor? Vom acoperi materia în acest fel, dar elevii vor înțelege, se vor bucura și vor reține puțin.

Scopul acoperirii curriculumului este nobil numai dacă include predarea cu înțelegere și apreciere. Și dacă dorim ca elevii noștri să înțeleagă și să aprecieze programa noastră, avem nevoie să nu mai vorbim în mod regulat și să-i lași să vorbească, să interacționeze cu idei diferite, cărora elevii le dau sens. Îndrumăm astfel de la egal la egal și valorificăm faptul că păstrăm mult mai mult din ceea ce spunem decât ce auzim. Există o relație inversă între vorbirea profesorului și învățarea elevilor!

Astăzi, informațiile sunt rapid depășite. Se estimează că timpul de înjumătățire al cunoștințelor pentru un absolvent de facultate este mai mic de cinci ani, jumătate din informațiile pe care le dobândesc la școală vor fi depășite în cinci ani! Dacă dorim să oferim elevilor noștri abilități pentru succes, trebuie să le sporim dragostea pentru învățare.

Pentru a avea succes, elevii trebuie să devină cursanți pe tot parcursul vieții. Dacă obțin note maxime la testele noastre, dar urăsc subiectul și nu doresc să îl aprofundeze mai mult, reprezintă un eșec, nu o reușită! Alegerea activităților și modul în care construim colectivul creează un climat pozitiv în clasă, favorabil pentru crearea plăcerii de a învăța.

➤ ***Pregătirea lecțiilor pentru învățarea prin cooperare nu durează prea mult? Trebuie să planific mereu lecții complexe de cooperare?***

Cu ani în urmă, când învățarea prin cooperare era la început, a fost privită ca un model de înlocuire: „Nu mai faceți lecții tradiționale și faceți lecții de învățare prin cooperare.”

Lecțiile de învățare prin cooperare își propun să ofere elevilor experiențe diverse de învățare, dar o bună învățare prin cooperare necesită o proiectare complexă, planificarea lecțiilor sau pregătirea specială a materialelor.

Totuși, odată ce un profesor cunoaște și folosește structuri simple, fiecare lecție devine o lecție de învățare prin cooperare. Un beneficiu suplimentar al începând cu structurile simple este că mai târziu, când se face o lecție de învățare cooperativă complexă, structurile simple sunt folosite ca parte a acestor lecții, îmbunătățind foarte mult rezultatele.

Rolul profesorului este foarte important în învățarea prin cooperare. Pentru ca un grup de învățare cooperativă să fie eficient, profesorii trebuie să-și cunoască bine elevii.

Gruparea elevilor poate fi un proces dificil și trebuie decis cu grijă. Profesorii trebuie să ia în considerare diferitele abilități de învățare, mediul cultural, personalitățile, competențele în realizarea grupurilor cooperative. Se alocă mult timp pregătirii lecției pentru învățarea prin cooperare. Cu toate acestea, profesorii se estompează în fundal și devin antrenori, facilitatori, iar uneori spectatori după ce lecția este implementată.

Profesorii care organizează o lecție cooperativă bună îi învață pe copii să predea fiecare unul altuia. Elevii învață de la colegii lor și devin mai puțini dependenți de profesor pentru ajutor.

➤ ***Orice lecție, din orice domeniu, pentru orice vârstă, poate fi făcută în mod cooperativ?***

S-au identificat trei tipuri de învățare prin cooperare: formală, informală, grupuri de bază.

Învățarea formală prin cooperare constă, de exemplu, în faptul că elevii lucrează împreună într-un mod foarte structural timp de o oră sau pentru câteva săptămâni, pentru a atinge obiectivele de învățare comune și pentru a îndeplini sarcini specifice în comun și misiunea.

Învățarea informală prin cooperare constă în faptul că elevii lucrează împreună pentru a realiza o învățare comună în grupuri temporare cu un anumit scop, care durează de la câteva minute până la o perioadă de o oră.

(În timpul unei prelegeri, demonstrații sau unui film, învățarea informală prin cooperare poate fi folosită pentru a se concentra atenția elevului asupra materialului de învățat.)

Grupurile de bază sunt grupuri de învățare cooperativă eterogene, pe termen lung. Grupurile de bază au în principal responsabilitatea de a se asigura că toți membrii au un progres academic bun, fac eforturi de a răspunde, de a învăța și de a oferi reciproc sprijin încurajare și asistență în îndeplinirea sarcinilor.

Cercetările efectuate în Marea Britanie arată că până la 80% din ore elevii se află de fapt așezați în grupuri, dar având atribuite sarcini individuale și de aceea dificultățile pe care le întâmpină profesorii constau în selectarea și proiectarea sarcinilor care legitimează interacțiunea de grup.

Investigațiile efectelor utilizării facilităților TIC asupra învățării cooperative în au relevat faptul că acestea îmbunătățesc învățarea cooperativă, contribuind la creșterea nivelului de participare a elevilor și nu numai.

Predarea disciplinelor informatică și tehnologia informației și a comunicațiilor, oferă o gamă largă de teme și tipuri de lecții care pot fi abordate utilizând învățarea cooperativă, iar aplicarea metodei în diverse contexte de învățare a condus la o creștere a interesului elevilor pentru subiectele abordate, a implicării lor în rezolvarea sarcinilor de lucru, dar și la o creștere a stării lor de bine.
